Tegevuspõhise eelarvestamise käsiraamat

Downloaded 13.11.2026

Viimati uuendatud 13.11.2026

Sisukord

7. Eelarve rakendamine **3**
7.1. Vabariigi Valitsuse liigendus **4**
7.2. Ministri Liigendus **7**
7.3. Aastase riigieelarve seaduse muutmine **10**
7.4. Vabariigi Valitsuse reservi juhend **13**
7.5. Mitmeaastaste kohustuste võtmine **22**

7. Eelarve rakendamine

Eelarve rakendamise peatükk annab ülevaate:

- Vabariigi Valitsuse liigenduse protsessist ja alustest
- Ministri liigenduse põhimõtetest- ministri õigused, kohustused, paindlikkuse reegel, käskkiri
- Seaduse muudatuse protsessist ja alustest

E**elarve koostamine ja rakendamine**:

Aspekt	**Eelarve koostamine (planeerimine)**	**Eelarve rakendamine (täitmine)**
Sisu	Plaanitakse riigi tulud ja kulud	Viiakse plaan ellu
Eesmärk	Määratakse, milleks ja kui palju raha kasutatakse	Kasutatakse raha vastavalt kinnitatud eelarvele
Aeg	Toimub enne eelarveaasta algust	Toimub eelarveaasta jooksul
Vastutajad	Vabariigi Valitsus, Rahandusministeerium, Riigikogu	Vabariigi Valitsus, ministeeriumid, ametid, asutused, põhiseaduslikud institutsioonid
Õiguslik staatus	Eelarve on eelnõu kuni vastuvõtmiseni	Eelarve on seadus ja täitmiseks kohustuslik
Paindlikkus	Võimalik teha muudatusi arutelude käigus	Muudatused vaid seadusega (nt lisaeelarve), sh paindlikkuse reeglid
Kontroll	Riigikogu arutab ja kinnitab	Riigikontroll ja järelevalveasutused kontrollivad
Tulemus	Kinnitatud riigieelarve	Eelarve täitmise aruanne

Mida riigieelarve liigendus võimaldab?

Riigieelarve liigendus võimaldab:

- vastata küsimustele:
    - **kes** kulutab?

    - **milleks**?
    - **mis liiki kulu**?
    - **millise eesmärgi nimel**?
- kulude **läbipaistvust** ja kontrolli,
- **paremat juhtimist ja otsustamist**,
- raha kasutamise **õiguspärasust**,
- **tulemuspõhist hindamist**,
- lihtsamat aruandlust ja auditeerimist.

Kontakt: ram.kants.epo.ro.ft@fin.ee

Viimati uuendatud 10.10.2025

7.1. Vabariigi Valitsuse liigendus

KOKKUVÕTE JUHISEST

1. Vabariigi Valitsus liigendab riigieelarves märgitud ministeeriumi valitsemisala investeeringud kinnisasjadesse objektide kaupa. Vabariigi Valitsus võib riigieelarves märgitud ministeeriumi valitsemisala muid investeeringuid, kulusid ja finantseerimistehinguid liigendada kooskõlas eelarveklassifikaatoriga (Riigieelarve seadus (edaspidi RES) §31 lg 1).
2. Vabariigi Valitsusel on õigus muuta riigieelarves määratud vahendite liigendust RES § 56 alusel (vt 10.2.1) ning ministeeriumi ettepanekul ministeeriumi valitsemisala investeeringuobjektide piirmääraga vahendite eelarveid kuni 20 protsenti, ületamata sealjuures ministeeriumi valitsemisala investeeringute eelarveks kinnitatud kogusummat (aastane riigieelarve seadus § 5 lg 2).
3. Vabariigi Valitsus ei liigenda piirmäärata investeeringute või investeeringutoetuste mahu muutumist eelarveaasta jooksu.
4. CO2 tulust sõltuvad investeeringuid ja investeeringutoetusi kinnisasja ei kajasta valitsuse

liigenduses, kuna CO2 tulust tehtavad kulutused võivad pärast kulutuste tegemist klassifitseeruda investeeringuteks. Lisaks riigi eelarvestrateegias märgitakse CO2 tulu kasutamise kavandatud jaotus, määratakse kliimapoliitikaga seotud meetmete sihtotstarve ning tulu kasutamise eest vastutavad ministrid, mida ei saa Vabariigi Valitsuse liigendusega muuta.

Riigieelarve vahendite täiendav liigendamine Vabariigi Valitsuses (RES §31 lg 1)

5. Vabariigi Valitsus liigendab riigieelarves märgitud ministeeriumi valitsemisala investeeringud kinnisasjadesse objektide kaupa:
    - kinnisasjade liigendamisel kajastatakse objektina kinnistu, hoone, hoonestusõigus, ehitis, korteriomand, rajatis või tehnovõrk.
    - kui investeering on suunatud kinnistul või mitmel kõrvuti asetseval kinnistul asuvate ehitiste, rajatiste, hoone tehnosüsteemide või muude võrkude terviklikuks renoveerimiseks, siis kajastatakse objektina kinnistu.
    - kui investeering on suunatud mingi konkreetse hoone osa (katus või aknad) renoveerimiseks, siis kajastatakse objektina hoone või ehitis. Hoone või ehitise nimetus peab väljendama investeeringu sisu.
6. Peale riigieelarve vastuvõtmist Riigikogus ja Presidendi poolt välja kuulutamist esitab Rahandusministeerium Vabariigi Valitsusele eelarve vahendite täiendava liigenduse. Vabariigi Valitsus liigendab riigieelarves märgitud ministeeriumide valitsemisala ja Riigikantselei investeeringud kinnisasjadesse vastavalt eelarveklassifikaatorile detailsemalt kui seadusepildis. Liigenduse andmed (kinnisasjad objektide kaupa) võtab Rahandusministeerium KAISist, kuhu ministeeriumid on need eelarve koostamise protsessi käigus sisestanud, ministeeriumid täiendavaid andmeid ei pea esitama. Koostöös ministeeriumiga valideeritakse liigenduses esitatavad investeeringute ja investeeringutoetuste investeeringuobjektid kinnisasjadesse.
7. Vabariigi Valitsus ei liigenda investeeringuid maksumusega kümme miljonit eurot või rohkem, kuna need liigendatakse riigieelarves investeeringuobjektide kaupa (RES §26 lg 7).

Riigieelarve vahendite täiendava liigenduse muutmine Vabariigi Valitsuses

8. Ministeerium võib esitada Rahandusministeeriumile täiendava liigenduse muutmise taotluse koos põhjenduste ja selgitustega hiljemalt aprilli, juuli ja oktoobri viiendaks tööpäevaks.
9. Koos jooksva aasta viimase seaduse muudatuse III lugemise ettepanekutega on võimalik esitada ka täiendava liigenduse muutmise ettepanekuid (stsenaariumis “Eelarve liigendus”). Põhjendused ja selgitused peavad olema üksikasjalikud, et aru saada mida hetkel kehtivas liigenduses muudetakse ja põhjendus, miks liigendust on vaja muuta. Täiendava liigenduse muudatusettepanek peab olema esitatud eelarveklassifikaatori detailsuses (KAISi väljavõte) ja ministri allkirjaga.
10. Vabariigi Valitsuse täiendava liigenduse muutmisele esitatakse:

10.1.1 Muudatused juba eelnevalt Vabariigi Valitsuses liigendatud kinnisasjade objektide vahel (RES § 31 lg 1), kus seadusepilti liigendatakse detailsemaks seda muutmata.

10.2.1 Muudatused riigieelarvega määratud vahendite liigendamiseks vastavalt (RES § 56 lg 2 ja 4 ning riigieelarve tekstiparagrahvile 5 lg 2):

a. muudatused riigieelarves määratud vahendite liigendamiseks, mis on seotud riigiasutuste ümberkorraldamise või reorganiseerimisega valitsemisalade vahel (nt RTKsse liikunud tegevused sh sihtasutuste konsolideerimine).
b. muudatused, mille alusel on vaja suunata riigiasutuste ümberkorraldamisel ja lõpetamisel ümberkorraldatava või lõpetatava riigiasutuse kasutamata summad Vabariigi Valitsuse reservi. Vabariigi Valitsuse reservi ei suunata toetusi, asutuse majandustegevusest laekunud tulusid ning varude ja põhivara müügist laekunud tulusid. Lisaks ei saa suunata Vabariigi Valitsuse reservi finantseerimistehinguid.
c. muudatused riigieelarves määratud välistoetuste ja kaasrahastamisega seotud vahendite vahel (koos käibemaksuga).
d. muudatused Kaitseministeeriumi valitsemisala rahvusvahelises sõjalises operatsioonis osalemise rahastamise vahendites.
e. muudatused riigieelarves määratud ministeeriumi valitsemisala piirmääraga investeeringuobjektide kohta (eelarvest kuni 20 protsenti), ületamata sealjuures ministeeriumi valitsemisala investeeringute eelarveks kinnitatud kogusummat. Näiteks Kaitseministeeriumi paindlikkus:

	2024RE eelnõu		
	Eelarve kokku	**Sealhulgas piirmääraga vahendid**	**paindlikkus piir +/- 20 % piirmääraga vahenditest ***
INVESTEERINGUD	**-454 048**	**-309 641**	**
Hoonete ja rajastiste soetus ning renoveerimine	-83 441	-64 247	+/-12 849
Liitlaste taristu	-26 533	-26 533	+/-5 307
Kaitseotstarbeline erivarustus	-192 492	-192 492	+/-38 498
Muud investeeringud	-13 555	-13 555	+/-2 711
Lääne-Eesti meetme õhuseireseadmed	-28 300	0	0
Kirde-Eesti meetme radari taristu	-11 507	0	0
Muud investeeringud kokku	-29 836	-12 815	+/-2 563
* Valitsemisala investeeringute eelarveks kinnitatud kogusummat ületada ei tohi.			
** Investeeringu objektide rea paindlikkus tähendab, et üks objekt saab nii palju juurde ja ära anda eelarvet, kui 20% liigenduse eelne eelarve võimaldab.			

11. Riigieelarve mahtu liigendamisega muuta ei tohi.
12. Juhul, kui riigieelarves välja toodud investeeringuobjektide maksumus peale liigendamist on alla kümne miljoni euro, siis jätkatakse nende kajastamist riigieelarves investeeringuobjektide kaupa. Riigieelarve seaduse muutmise seaduses ei tooda välja investeeringuobjekti, mis on liigenduse tulemusel üle kümne miljoni euro, muudatus kajastatakse liigenduse lisas 2.
13. Muudatused esitatakse käibemaksuta (va välistoetuste ja kaasrahastamisega seotud vahendid).
14. Vabariigi Valitsuse liigenduse andmete esitamiseks kasutatakse KAISis stsenaariumit „Eelarve_liigendus“ ja vastavat aastat, mille kohta liigendus tehakse. Kohustuslik on kasutada perioodi „kuu“ väärtust, kuna aasta jooksul tehakse mitu liigendust.
15. Üldjuhul Rahandusministeerium koostab 10 tööpäeva jooksul peale andmete laekumist ministeeriumitelt liigenduse korralduse eelnõu ja esitab selle Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks.

Vaata lisaks ka juhist andmete esitamine infosüsteemides KAIS ja REIS

a. KAIS -**Tegevuspõhise eelarvestamise käsiraamat | Rahandusministeerium**

b. REIS - **Tegevuspõhise eelarvestamise käsiraamat | Rahandusministeerium**

Kontakt: RAM Riigieelarve osakonna finantstalitus: ram.kants.epo.ro.ft@fin.ee

Viimati uuendatud 12.12.2025

7.2. Ministri Liigendus

1. **Minister kinnitab** oma valitsemisala asutuste eelarved (**VVS § 49 lg 1 p 9**). Seadus ei võimalda neid õigusi edasi volitada, nt asutuse juhile.

a. Minister kinnitab käskkirjaga oma valitsemisalas olevate riigiasutuste eelarved, lähtudes aastasest riigieelarve seadusest ning esialgsest Vabariigi Valitsuse (edaspidi VV) aastase riigieelarve täiendavast liigendamisest.

Ministri liigendus vormistatakse käskkirjaga, mis on haldusakt ja peab vastama kehtivale õigusele ning olema kooskõlas selle välja andmise alusega (**HMS § 54**). See tähendab, et käskkiri ei saa olla üldisem kui selle aluseks olev aastane riigieelarve seadus ja esialgne VV aastase riigieelarve täiendav liigendamine.

b. Ministri eelarve liigendus koostatakse eelarveklassifikaatoriga kehtestatud kohustusliku majandusliku sisu (vähemalt kahekohaline eelarve konto) planeerimisdetailsuses ja lähtudes **RES § 31 lg 1** alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse liigendusest. Minister liigendab kõik eelarve kontod, mis on välja toodud eelarve klassifikaatori lisas 4 (sh riigisaladusega kaetud vahendid - konto 600). Minister võib konto 600 liigendada eraldiseisvalt.

c. Minister võib ka amortisatsiooni liigendada, kuna see võimaldab valitsemisalal oma eelarvet terviklikult juhtida. Amortisatsiooni planeerimine on endiselt vajalik, lihtsalt seadusepildis neid ei kajastata (vt pt 5.3.4).

2. **Minister on kohustatud** kehtestatud eelarve liigendust muutma järgmistel juhtudel:

a. peale Riigikogu poolt vastu võetud ja presidendi poolt välja kuulutatud aastase riigieelarve seaduse muutmise seadust või lisaeelarve seadust;

b. peale muudatusi VV täiendava liigenduse korralduses;

c. peale VV reservist raha eraldamist (VR ja SR);

d. kui on vajadus riigieelarvet muuta vastavalt **RES § 56 lg 22** ning aastase riigieelarve tekstiparagrahvis 5 alusel (vt. käesoleva juhendi punkt 3.)

3. **Ministril on õigus** oma käskkirjaga muuta aastases riigieelarve seaduses kehtestatud eelarvet (ministri paindlikkuse reegel) järgmiselt:

a. eelarve jaotust eelarveklassifikaatori planeerimisdetailsuses administratiivse ja majandusliku sisu puhul (**RES § 56 lg 22**) arvestades punktis b. toodud piiranguid.

b. ühe tulemusvaldkonna piires programmi tegevuste piirmääraga eelarveid ümber tõsta kuni 5 mln euro ulatuses arvestades järgmist (aastase riigieelarve seaduse § 5 lg 1):

i. Kui programmi tegevuse piirmääraga vahendite eelarve maht on alla nelja miljoni euro, on seda lubatud muuta kuni 25 protsenti.

ii. Kui programmi tegevuse piirmääraga vahendite eelarve maht on neli miljonit eurot või enam, on seda lubatud muuta järgmise valemiga arvutatud mahu ulatuses: 918 000 + 2,04%* programmi tegevuse piirmääraga eelarve maht. (Edaspidi: paindlikkuse reegel).

c. tulemusvaldkonna piires paindlikkuse kasutamine peab kokku andma nulli.

Ministril ei ole õigust teha riigieelarves järgmisi muudatusi:

a. piirmääraga kuludes tulemusvaldkondade vahel;

b. kulude ja investeeringute vahel, selliseid muudatusi teeb Riigikogu;

c. piirmääraga investeeringuobjektide eelarvete vahel. Muudatusi saavad teha VV (kuni 20 %) ja Riigikogu (üle 20 %);

5. **Ministri paindlikkuse reegel** ei laiene eelmise aasta jääkidele ega ka reservist eraldatud vahenditele.

6. Aastases riigieelarve seaduses toodud eelarve all mõistetakse:

a. Riigikogu poolt vastu võetud riigieelarve seadust;

b. riigieelarve seaduse muutmise seadust, sh lisaeelarvet;

c. VV liigenduse muudatusi ministeeriumi valitsemisala riigiasutuse ümberkorraldamisel või lõpetamisel.

Paindlikkuse reegli rakendamise aluseks võetakse sellel hetkel kehtiv riigieelarve koos VV liigenduse korraldusega. St paindlikkuse ulatus muutub aasta jooksul. Paindlikkuse reegel kehtib riigieelarve seaduses esitatud ühe tulemusvaldkonna programmi tegevuste piirmääraga kulude eelarvele (Vt punkt 3.b).

7. **Paindlikkuse reegli rakendamine:**

a. Ministri liigendusega (käskkirjaga) tehtud muudatused sisestatakse KAISi stsenaariumisse MINISTRI_LIIGENDUS kasutades lisatingimusena käskkirja kehtima hakkamise kuupäeva kuud. Lähtudes eeldusest, et periood on valitud selle järgi, mis kuust konkreetne liigendus kehtib.

b. Enne VV-s ja Riigikogus tehtavaid eelarve muudatusi peab olema KAISi sisestatud kehtiv ja õige ministri liigenduse seis.

c. RAM fikseerib KAISis paindlikkuse aruande vahelehed „Perioodide paindlikkuse“ ja „Investeeringute paindlikkuse“ kehtiva hetkeseisu enne jooksva aasta järgmist eelarve muutmise protsessi.

Valitsemisala saab kontrollida ministri paindlikkuse reegli korrektset rakendamist kasutades KAISis aruannet „Paindlikkus_2025_alates“.

8. Ministri paindlikkuse reegli alusel tehtud eelarve liigenduse muutmistest koos selgitustega teavitatakse rahanduskomisjoni viivitamata e-kirja teel: **rahanduskomisjon@riigikogu.ee** ja edastatakse teadmiseks rahandusministeeriumi finantstalitluse analüütikule. Viivitamata tähendab ilma põhjendamatu viivituseta.

9. Ühe TUVi programmi tegevuste paindlikkuse reegli rakendamise näide:

Teadus- ja arendustegevus ning ettevõtlus

Valitsemisala	Programmi tegevus - kood	Programmi tegevus - nimi	Eelarve	Arvut. paindlikkus	Paindlikkus (ministri liigendus)	Paindlikkuse kontroll
			−86 046 788	−2 673 754	0	2 673 754
N	TI020101	Ettevõtete innovatsiooni-, digi- ja rohepöörde soodustamine	−47 363 413	−1 884 614	−387 000	1 497 614
N	TI020102	Teadus- ja tehnoloogiamahuka iduettevõtluse arendamine	−436 186	−109 047	0	109 047
N	TIEK0102	Ettevõtete konkurentsivõime ja ekspordi edendamine	−12 112 601	−1 165 497	0	1 165 497
N	TIEK0103	Tehnoloogia- ja arendusmahukate investeeringute soodustamine	−7 378 398	−1 068 919	0	1 068 919
N	TIEK0104	Ettevõtluse arendamise soodustamine	−18 756 189	−1 301 026	387 000	914 026

NB! KAISis koostatakse kinnitatud eelarve stsenaarium aastase riigieelarve seaduse ja VV täiendava liigenduse (**RES § 31 lg 2**) põhjal.

Kontakt: RAM Riigieelarve osakonna finantstalitus: ram.kants.epo.ro.ft@fin.ee

Viimati uuendatud 09.04.2026

7.3. Aastase riigieelarve seaduse muutmine

Vastavalt **riigieelarve seaduse §-le 43** võib Vabariigi Valitsus riigieelarve muutmiseks kogumahtu muutmata algatada hiljemalt kaks kuud enne eelarveaasta lõppu riigieelarve muutmise seaduse eelnõu. Riigieelarve seaduse muutmise seadusega on võimalik teha muudatusi, millega ei suurendata ega vähendata riigieelarves kulude ja investeeringute, tulude ja finantseerimistehingute kogumahtu.

Arvestades, et riigieelarve seaduse ettevalmistused algavad sisuliselt eelneva aasta alguses ja see kinnitatakse üldjuhul enne eelarveaasta algust, siis võib aasta jooksul ilmneda vajadus kinnitatud eelarve muutmiseks Riigikogu tasemel osas, kus seda ei saa paindlikkult muuta Vabariigi Valitsuse või ministri tasandil (nt täpsustada tulemusvaldkondade vahelist programmitegevuste kulude jaotust või programmitegevuste vahelist kulude jaotust tulemusvaldkonna sees ja kulude ning investeeringute vahelised muudatused, valitsemisalade vahelised muudatused jne). Üldjuhul algatab Vabariigi Valitsus (edaspidi VV) riigieelarve seaduse muutmise seaduse septembris, kuid seda on võimalik algatada ka varem, näiteks aasta esimeses pooles, kui selleks on vajadus.

NB! Ministri tasandi liigendusi ei saa ega tohiks üldreeglina vormistada riigieelarve muudatusena, sest see muudaks täidesaatva võimu tehnilise eelarvejuhtimise Riigikogu seadusandlikuks otsuseks. Kui riigieelarve seadus näeb ette, et minister võib eelarvet liigendada, ei ole põhjendatud käsitada selliseid muudatusi Riigikogu otsust vajava riigieelarve muudatusena. Vastasel juhul kaotaksid RES § 31 ja § 56 suuresti oma eesmärgi, kuna ministrile antud liigendamispädevus muutuks sisuliselt kasutuks ning tehnilised eelarvejuhtimise otsused viidaks põhjendamatult Riigikogu pädevusse.

Eelnevast tulenevalt tuleb muudatused, mis tehakse valitsemisala ühe programmi tegevuse piires (st muutub üksnes majanduslik sisu ja/või asutus), vormistada eelarvemuudatusena ministri liigenduses, mitte riigieelarve seaduse muudatusena.

Seaduse muudatusettepanekute esitamine

Jooksva aasta riigieelarve seaduse muudatusettepanekud sisestab valitsemisala infosüsteemidesse KAIS (ministeeriumid) ja REIS (põhiseaduslikud institutsioonid ja Riigikantselei). Andmete esitamise stsenaariumid ja perioodid on kirjeldatud käsiraamatu peatükis **6.4 Andmete esitamine infosüsteemis**

(**6.4.2. Riigieelarve seaduse muutmine Riigikogus**).

Lisaks esitavad valitsemisala, põhiseaduslik institutsioon ja Riigikantselei muudatusettepanekute andmed ja selgitused lisatud vormiga ministri või juhi poolt allkirjastatuna. Muudatusettepanekute selgitustes tuleb muudatuse vajadust põhjendada. Muudatusi tuleb põhjendada **riigieelarve seaduse detailsuses (st tegevuspõhises ja asutuse vaates).** Selgitused tuleb esitada eelnõu seletuskirja sobilikus stiilis arvestades, et see on avalik. Selgitus peab andma infot, kas tegemist on sisulise või tehnilise muudatusega. **Sisuliste muudatuste korral on oluline selgelt kirjeldada, miks on eelarves mõne planeeritud tegevuse raames tekkinud kokkuhoid või puudujääk, mis tingib vajaduse või võimaluse ressursside ümber suunamiseks.**

Tehnilised muudatused on näiteks:

- Seoses hangete ja soetuste käigus selgunud majandusliku sisu täpsustumisega klassifitseeruvad osad algselt kuluna planeeritud soetused raamatupidamise reeglitest tulenevalt ümber investeeringuteks või investeeringud kuludeks;
- Tugiteenuste ümbersuunamiste muutusest tingitud tehnilised muudatused;
- Majandusliku sisu täpsustumisest tulenevad programmi tegevuste vahelised muudatused.

Sisulised muudatused on näiteks:

- Valitsemisala tegevuskulude kokkuhoiust vabanenud vahendite (näiteks koolitus-, lähetus-, ürituste kulude planeeritust vähem kasutamine) ümber suunamine;
- Tegevuste ära jäämisest või edasilükkumisest tingitud muudatused (näiteks hangete viibimine, IT projektide edasilükkumine jms);
- Tööülesannete muutustest, töötajate koosseisu muutustest tingitud muudatused programmitegevuste vahel;
- Valitsemisalade vahelised muudatused, sealhulgas vastutusvaldkondade ümberkorraldustest ja funktsioonide liikumisest tingitud ümbersuunamised.

Vajadusel palub Rahandusministeerium (edaspidi RAM) selgitusi täpsustada või täiendada.

RAM veendub selgituste alusel, et tegemist on seaduse muudatustega ning koostab ministeeriumite esitatud info alusel aastase riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu ja esitab selle VV-le heakskiitmiseks. VV annab peale aastase riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu heaks kiitmist

üle Riigikogule.

Üldjuhul esindab Riigikogu menetluses VV-d rahandusminister. See tähendab, et Riigikogu menetluse ajal esitavad valitsemisalad vajadusel lugemistevahelised muudatusettepanekud RAMi, kus need koondatult Riigikogule esitatakse.

Riigieelarve muutmise seaduse eelnõu menetlemine ja eelnõule muudatusettepanekute esitamine toimub Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse 12. peatüki sätete kohaselt. Kui riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõusse on valitsemisaladel tarvis teha hädavajalikke ja olulisi muudatusettepanekuid pärast eelnõu Riigikogule üle andmist, tuleb need esitada reeglina esimese ja teise lugemise vahel**[1]**. Muudatusettepanekud Riigikogu menetluses olevale riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõule esitatakse sarnaselt algsele eelnõule (samadel põhimõtetel ja vormidel).

Muudatusettepanekute esitamise ajakava sõltub Riigikogu menetluse ajakavast (millal on muudatusettepanekute arutelud komisjonides) ja see täpsustub vahetult konkreetse protsessi käigus. Üldpõhimõttena ootab RAM valitsemisalade muudatusettepanekuid 10 tööpäeva enne Riigikogule esitamise tähtaega. Tähtaja sisse on arvestatud muudatusettepanekute koondamise, vormistamise, vajalike täpsustuste ja tavapärase majasisese kooskõlastuse aeg.

Aastase riigieelarve seaduse muutmise põhimõtted:

- Muudatusettepanekute koondsumma peab võrduma nulliga, nullist erinev tulemus võib olla ainult kui tegemist on valitsemisalade vahelise muudatusega (ühe valitsemisala vaates).

- Tulude suurenemine on (+) märgiga, tulude vähenemine (-) märgiga. Kulude ja investeeringute vähendusettepanekud esitatakse (+) märgiga ja suurendusettepanekud (-) märgiga.

- Riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu koostamise aluseks on täiseurodes andmed. Eelnõu esitatakse Riigikogule kinnitamiseks tuhandetes eurodes.

- Valitsemisalade vahelised muudatusettepanekud peavad olema osapoolte vahel eelnevalt kooskõlastatud (mis otstarbeks, mis summas jms). Valitsemisala lisab kooskõlastamise kirjavahetusse RAM kontakti. Muudatusettepaneku selgituses tuleb välja tuua tehingu teine osapool.

- Seaduse muudatusega muudetakse üldjuhul piirmääraga vahendeid. Piirmäärata vahendite muudatused lisatakse erandjuhtudel (näiteks valitsemisalade vahelised asutuste/valdkondade ümberkorraldustest tulenevad muudatused). Seaduse muudatusega ei ole lubatud arvestuslikke kulusid suunata muuks otstarbeks ning piirmääraga eelarve muutmine piirmäärata eelarveks ja vastupidi.

Riigikogu menetluse järgsed tegevused

Kui Riigikogu on seaduse vastu võtnud, siis esitatakse see Vabariigi Presidendile välja kuulutamiseks (kuni 14 päeva, vt täpsemalt PS §107). SAP-is avatakse limiidid seaduse muutmise seaduse riigiteatajas avaldamise järgselt vastavalt seaduse muudatuse jõustumise kuupäevale.

Peale riigieelarve seaduse muutmise seaduse jõustumist tuleb vajadusel teha muudatused VV täiendava liigenduse korralduses (riigieelarve seaduse § 31 lg1). Andmed korralduse muutmise eelnõu koostamiseks võetakse Riigikogu menetluse III lugemiseks esitatud andmete põhjal. Vt täpsemalt Vabariigi Valitsuse täiendava liigenduse juhend käsiraamatu peatükis 7.1.

Riigikogu menetluse orienteeruv ajakava

Esimesel poolaastal:

- I lugemine mai esimeses pooles
- II lugemine mai teises pooles
- III lugemine juuni esimeses pooles

Teisel poolaastal:

- I lugemine oktoobris
- II lugemine novembri esimeses pooles
- III lugemine novembri teises pooles

Täpsema ajakava kinnitab Riigikogu.

[1] Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ptk 12.

Riigieelarve muutmise vorm.xlsx | 32.6 KB | xlsx

Riigieelarve muutmise vorm (4-aastane periood).xlsx | 33.12 KB | xlsx

Kontakt: RAM Finantstalitus (FT) <ram.kants.epo.ro.ft@fin.ee>

Viimati uuendatud 01.10.2026

7.4. Vabariigi Valitsuse reservi juhend

Vabariigi Valitsuse reserv (edaspidi VV reserv) on osa riigieelarvest, mis on vajalik ootamatute või ettenägematute kulude katmiseks eelarveaasta jooksul. VV reservi vahendite planeerimist ja kasutamist reguleerivad Riigieelarve seaduse § 58 ja Vabariigi Valitsuse määrus nr 123 „Vabariigi Valitsuse reservist vahendite eraldamise ja eraldatud vahendite kasutamise kord“.

VV reservi eelarve jaotus

VV reservil on kaks komponenti:

1. **VV reservi sihtotstarbeta vahendid** – kasutatakse **ettenägematuteks kuludeks ja investeeringuteks**, mida polnud võimalik riigieelarve koostamisel ette näha või planeerida, kuid mis on vajalikud riigi ülesannete täitmise jätkamiseks. Näiteks kriisiolukordadega seotud kulutused ja hädaolukordade lahendamine.

Ettenägematud pole kulud ega investeeringud, mida riigieelarve koostamisel arutati, kuid eelarvesse ei planeeritud, sest lisarahastust ei eraldatud. Samuti kulud ja investeeringud, mis olid riigieelarve koostamise ajal ette teada, kuid eelarvesse ei planeeritud, sest lisarahastuse vajadust ei tõstatatud.

VV reservi sihtotstarbeta vahenditest **raha eraldamise otsustab Vabariigi Valitsus**.

2. **VV reservi sihtotstarbelised vahendid** – kasutatakse **Vabariigi Valitsuse poolt eelnevalt heaks kiidetud tegevuste rahastamiseks**. Seega erinevalt VV reservi sihtotstarbeta vahenditest on sihtotstarbeliste vahendite vajadus Vabariigi Valitsuse tasemel teada ja otsustatud varem Vabariigi Valitsuse tavatööprotsessi või riigieelarve ja riigi eelarvestrateegia koostamise käigus.

   VV reservi sihtotstarbelised vahendid võimaldavad planeerida eelarvet sellisteks kuludeks ja investeeringuteks, mida pole erinevatel põhjustel võimalik või praktiline riigieelarve ning riigi eelarvestrateegia koostamisel ministeeriumite, Riigikantselei või põhiseaduslike institutsioonide eelarvesse kavandada. Näiteks pole teada tegevuste (aja)kava, täpne vahendite vajaduse suurus, nende jaotus valitsemisalade vahel või sõltub konkreetsel eelarveaastal kulutuse tegemise vajadus välistest asjaoludest nagu seakatk, teatud õigusakti jõustumine vms.

   VV reservi sihtotstarbelistest vahenditest **raha eraldamise otsuse teeb rahandusminister**, arvestades sihtotstarbeliste vahendite olemasolu VV reservis ja Vabariigi Valitsuse määratud sihtotstarvet muutmata.

Kehtiv loetelu nendest Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud tegevustest, milleks võib kasutada VV reservi sihtotstarbelisi vahendeid, avaldatakse Rahandusministeeriumi veebilehel koos **vastava aasta riigieelarve materjalidega**.

Kui Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud pikaajaliste tegevuste edasine vajadus ja maht täpsustuvad või muud tegevustele raha eraldamise kriteeriumid saavad täidetud, planeeritakse vahendid riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve koostamisel planeerida ministeeriumite, Riigikantselei või põhiseaduslike

institutsioonide eelarvesse.

VV reservi sihtotstarbeliste vahendite kasutegurid:

- annab Vabariigi Valitsusele kindluse, et vahendeid eraldatakse täpselt niipalju kui tegevuseks vajalik (sihtotstarbeliselt kasutamata jäänud summad tuleb tagastada VV reservi).
- annab Vabariigi Valitsusele võimaluse otsustatud tegevusi vajadusel ümber suunata/prioriseerida või ära jätta.
- tagab ministeeriumitele, Riigikantseleile ja põhiseaduslike institutsioonidele paindlikkuse, mis on vajalik tekkepõhiste kulude planeerimiseks õigesse aastasse/perioodi.

VV reservi vahendite planeerimise ja kasutamise protsess kokkuvõtvalt

1. **Planeerimine** – Riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve koostamisel määratakse VV reservi maht ja jaotus sihtotstarbeta ja sihtotstarbeliste vahendite vahel vähemalt järgmise aasta ja sellele järgneva kolme aasta kohta. VV reservi maksimaalne lubatud suurus on kuni kolm protsenti riigieelarve kulude ja investeeringute kogumahust. Reservi suurust tuleb igal aastal uuesti hinnata, kuna eelarve- ja majanduskeskkond on muutuv ning reservi vajadus ei pruugi olla aastast aastasse ühesugune.
2. **Taotlemine** – Ministeeriumid, Riigikantselei ja põhiseaduslikud institutsioonid esitavad taotlused kehtiva eelarveaasta VV reservist vahendite eraldamiseks Rahandusministeeriumile.
3. **Menetlemine ja otsustamine** – Rahandusministeerium analüüsib taotlusi ja koostab rahastamisotsuse ettepaneku Vabariigi Valitsusele või rahandusministrile. Rahastamisotsus võib olla positiivne või negatiivne.
4. **Kasutamine ja seire** – VV reservi ja sealt eraldatud vahendite kohta peab arvestust Rahandusministeerium. VV reservist saadud vahendite kasutamine toimub ainult kooskõlas Vabariigi Valitsuse korralduses või rahandusministri käskkirjas kinnitatud sihtotstarbega ning saaja peab vahendite kasutamise kohta raamatupidamises eraldi arvestust.

VV reservi kasutamise põhimõtted

Riigieelarve koostatakse ühe eelarveaasta kohta, mis algab 1. jaanuaril ja lõpeb 31. detsembril (RES § 27). Aastane riigieelarve seadus kaotab kehtivuse eelarveaasta lõppemisel. Seaduse tähtajalisus välistab uuel kalendriaastal igasuguste eelarvet, sh VV reservi puudutavate rahastamisotsuste tegemise lõppenud kalendriaasta kulutuste katteks.

VV reservist taotletakse vahendeid ette ehk enne kulu tegemist, va juhul kui see on VV reservi sihtotstarbelistest vahenditest rahastatavate tegevuste korral Vabariigi Valitsuse otsusega eelnevalt teisiti kokku lepitud.

Kohaliku omavalitsuse üksuste (KOV) toetus- ja tasandusfondi suurus määratakse riigieelarvega (RES § 47 ja § 48), millest tulenevalt on KOV toetus- ja tasandusfondi tegevuste eelarve suurendamise pädevus ainult Riigikogul riigieelarve muutmise või lisaeelarvega. St et KOV toetus- ja tasandusfondist planeeritud tegevusteks ei saa VV reservist Vabariigi Valitsuse korralduse või rahandusministri käskkirjaga

vahendeid eraldada.

VV reservist vahendite eraldamise taotlus ja sellele lisatavad dokumendid

VV reservi sihtotstarbeta vahendite taotlus peab sisaldama:

- **Ametlik taotluskiri** valitsemisala/valdkonna/asutuse eest vastutava ministri, riigisekretäri või põhiseadusliku institutsiooni juhi allkirjaga. Erandiks on Rahandusministeeriumi valitsemisala, kus ministeeriumi finantsjuht koostab osakonna või valitsemisala asutuse taotluse alusel juhise lõpus oleva malli põhjal VV korralduse eelnõu koos seletuskirjaga ning algatab dokumendihaldussüsteemis terviktöövöö, lisades esimeseks kooskõlastajaks riigieelarve osakonna finantstalituse analüütiku.

- Taotluskirjale lisatakse:

    - **Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu**, mis määrab rahastamise otstarbe ja summa ning milles ministeeriumid ja Riigikantselei märgivad kulude puhul tulemusvaldkonna, kus raha kasutatakse. Korralduse eelnõu mallid on lisatud juhendi lõppu.
    - **Seletuskiri** korralduse eelnõu juurde, mis sisaldab:
        - Kulutuste erakorralisuse ja vältimatuse põhjendust.
        - Taotletava summa ja rahastatavate tegevuste vajalikkuse põhjendust.
        - Taotletava summa üksikasjalikku jaotust ning selgitusi, kuidas on arvutatud vajaminevad kulud.
        - Varasemate sarnaste taotluste ja rahastusotsuste ülevaadet (kui neid on olnud).
        - Analüüsi olemasolevate ressursside või alternatiivsete rahastusallikate kasutamise võimaluste kohta.
        - Kulude prognoositavat jaotumist programmi tegevustele.
    - **Muud taotleja hinnangul olulised dokumendid või informatsioon** (nt eelarve täitmise ülevaade, riski- või mõjuanalüüsid, hinnapakkumised, lepingud, õigusaktide viited).

VV reservi sihtotstarbeliste vahendite taotlus peab sisaldama:

- **Ametlik taotluskiri** valitsemisala/valdkonna/asutuse eest vastutava ministri, riigisekretäri või põhiseadusliku institutsiooni juhi allkirjaga. Erandiks on:
    - Rahandusministeeriumi valitsemisala, kus ministeeriumi finantsjuht koostab osakonna või valitsemisala asutuse taotluse alusel juhise lõpus oleva malli põhjal rahandusministri käskkirja eelnõu koos seletuskirjaga ning algatab dokumendihaldussüsteemis terviktöövöö, lisades esimeseks kooskõlastajaks riigieelarve osakonna finantstalituse analüütiku.
    - VV reservi sihtotstarbeliste vahendite riigiülene tegevus „Välistoetuste tagastused“, kus lisaks valdkonna eest vastutavale ministrile võib ministeeriumitega (mitteametlikult) kooskõlastatud koondtaotluse esitada ka Riigi Tugiteenuste Keskus struktuurivahendite korraldusasutusena (vt täpsemalt ptk **5.6.7**).
- Taotluskirjale lisatakse:
    - **Rahandusministri käskkirja eelnõu**, mis määrab rahastamise otstarbe ja summa ning

milles ministeeriumid ja Riigikantselei märgivad kulude puhul tulemusvaldkonna, kus raha kasutatakse. Käskkirja eelnõu mallid on lisatud juhendi lõppu.
    - **Seletuskiri** käskkirja eelnõu juurde, mis sisaldab:
        - Viidet Vabariigi Valitsuse otsusele, millega tegevuse rahastamine heaks kiideti.
        - Selgitust vahendite eraldamisele seatud tingimuste täitmise kohta (kui neid oli).
        - Taotletava summa üksikasjalikku arvestust.
        - Võetud või võetavate kohustuste selgitust.
        - Kulude prognoositavat jaotumist programmi tegevustele.
    - **Muud taotleja hinnangul olulised dokumendid ja informatsioon** (nt tegevuse eelarve jaotus, detailsed arvestuse alused, projektitaotlused, lepingud, õigusaktide viited).

Taotlused kehtiva eelarveaasta VV reservist raha eraldamiseks esitatakse Rahandusministeeriumile **hiljemalt 15. novembriks**. Nimetatud kuupäevast hiljem esitatud taotluse puhul on risk, et Rahandusministeerium või Vabariigi Valitsus ei jõua seda enne eelarveaasta lõppemist menetleda ning taotlus tagastatakse taotlejale. Erandiks on kiiret arutamist vajava küsimusena esitatud taotlused VV reservi sihtotstarbeta vahenditest raha eraldamiseks, mis vaadatakse Rahandusministeeriumis läbi viivituseta.

Lisaandmete või -dokumentide esitamine ja taotluse läbi vaatamata jätmine

Kui taotluses esineb puudusi või kui taotleja esitatud andmete ja dokumentide põhjal pole võimalik veenduda, kas taotletava summa VV reservist eraldamine on põhjendatud, või on vaja kontrollida muid taotlusega seotud asjaolusid, võib Rahandusministeerium paluda taotlejalt **puuduste kõrvaldamist** ning l**isaandmete ja -dokumentide esitamist**. Samuti võib Rahandusministeeriumil tekkida menetluse käigus lisaküsimusi, mis vajavad selgitamist.

Näiteks võib Rahandusministeerium paluda taotlejalt puuduste kõrvaldamist või lisaandmete ja -dokumentide esitamist järgmistel põhjustel:

- Taotlus pole allkirjastatud valitsemisala/valdkonna/asutuse eest vastutava ministri, riigisekretäri või põhiseadusliku institutsiooni juhi poolt.
- Taotluses pole põhjendatud kulude erakorralisust ehk miks kulusid polnud võimalik eelarvesse planeerida (VV reservi sihtotstarbeta vahendite puhul).
- Taotluses puudub viide Vabariigi Valitsuse otsusele, millega on tegevuse rahastamine heaks kiidetud (VV reservi sihtotstarbeliste vahendite puhul).
- Taotluses pole kulude puhul märgitud tulemusvaldkonda, kuhu raha eraldatakse.
- Taotletava summa arvutused või arvestuse alused on puudulikud või ebatäpsed.
- Puuduvad kohustuslikud lisadokumendid või nõutud info (nt Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu või selle seletuskiri, analüüs olemasolevate ressursside või alternatiivsete rahastusallikate kasutamise võimaluste kohta).

Kui taotlus ei vasta õigusaktide nõuetele, on ebapiisavalt põhjendatud või esineb muid puudusi, teavitab Rahandusministeerium sellest taotlejat kirjalikult ning määrab tähtaja puuduste kõrvaldamiseks, selgitades puuduste kõrvaldamata jätmise tagajärgi. Vastavalt kaasusele otsustatakse, kas puuduste kõrvaldamine või lisaandmete ja -dokumentide esitamine peab toimuma ametliku kirjaga või võib seda

teha ka mitteametlikult e-kirjaga. Taotlusi VV reservist vahendite eraldamiseks vaadatakse läbi ajaliselt piiratud menetluses, mistõttu on tähtis, et taotleja aitaks puuduste kõrvaldamisele tõhusalt ja igakülgselt kaasa.

Kui taotleja pole talle teatavaks tehtud puudusi ettenähtud tähtaja jooksul kõrvaldanud või esitanud küsitud lisaandmeid ja -dokumente, siis taotluse läbivaatamist ei jätkata ja taotlus tagastatakse.

VV reservist vahendite eraldamise taotluse läbivaatamine

Rahandusministeeriumile esitatud taotlused vaadatakse läbi 20 tööpäeva jooksul, kiireloomulised taotlused viivituseta.

VV reservi sihtotstarbeta vahendite taotlus:

1. Rahandusministeerium hindab taotluse ja taotletava summa reservist eraldamise põhjendatust ning vastavust õigusaktidele, sh valdkondlikele õigusaktidele.

   a) Kui taotlus ei vasta õigusaktidele või vahendite VV reservist eraldamine pole põhjendatud, tagastab Rahandusministeerium taotluse.

   b) Kui taotlus vastab õigusaktidele ning vahendite VV reservist eraldamine on põhjendatud, edastab Rahandusministeerium esitatud korralduse eelnõu Vabariigi Valitsuse istungile otsustamiseks.

2. Eriarvamuse korral ei muuda Rahandusministeerium Vabariigi Valitsusele esitatavas korralduse eelnõus taotleja poolt taotletava summa suurust, vaid esitab Vabariigi Valitsusele alternatiivset arvamust kajastava korralduse eelnõu koos selgitustega.
3. Vabariigi Valitsus annab korralduse või lükkab taotluse tagasi.
   - Kui Vabariigi Valitsus otsustab taotlust mitte rahastada, teavitab Rahandusministeerium sellest taotlejat kirjalikult koos põhjustega.

VV reservi sihtotstarbeliste vahendite taotlus:

Rahandusministeerium kontrollib taotluse vastavust Vabariigi Valitsuse otsusele ja õigusaktidele (sh valdkondlikele õigusaktidele), taotletavate vahendite olemasolu VV reservis ning seda, kas tegevuse VV reservi planeerimise põhjused on ära langenud või vahendite eraldamisele seatud tingimused täidetud.

a) Kui taotlus ei vasta nõuetele, tagastab Rahandusministeerium taotluse.

b) Kui taotlus vastab nõuetele, teeb rahandusminister vahendite eraldamise otsuse (annab käskkirja).

VV reservist vahendite eraldamise korralduste ja käskkirjade

muutmine

Ministeeriumil, Riigikantseleil või põhiseaduslikul institutsioonil võib tõusetuda vajadus VV reservist raha eraldamise korraldust või käskkirja muuta. Muutmine võib olla vajalik näiteks järgmistes olukordades:

- täpsustub korralduses või käskkirjas fikseeritud vahendite jaotus tulemusvaldkondade, asutuste või kulude ja investeeringute vahel;
- muutuvad tegevuse või projekti maksumus, ajakava, rahastamisvajadus või täitmise tingimused (nt õigusliku, majandusliku või organisatsioonilise põhjuse tõttu);
- Vabariigi Valitsuse korralduses või rahandusministri käskkirjas esineb parandamist vajav tehniline või sisuline ebatäpsus.

Muutmise vajaduse tuvastab ja algatab vastava ministeerium, Riigikantselei või põhiseaduslik institutsioon, kellele VV reservist vahendid eraldati. Muuta saab kehtiva eelarveaasta VV reservist raha eraldamise korraldusi ja käskkirju. Muutmise ettepanek esitatakse Rahandusministeeriumile.

VV reservist raha eraldamise korralduse muutmise taotlus peab sisaldama:

- **Ametlik taotluskiri** valitsemisala/valdkonna/asutuse eest vastutava ministri, riigisekretäri või põhiseadusliku institutsiooni juhi allkirjaga. Erandiks on Rahandusministeeriumi valitsemisala, kus ministeeriumi finantsjuht koostab osakonna või valitsemisala asutuse taotluse alusel VV korralduse muutmise eelnõu koos seletuskirjaga ning algatab dokumendihaldussüsteemis terviktöövöö, lisades esimeseks kooskõlastajaks riigieelarve osakonna finantstalituse analüütiku.
- Taotluskirjale lisatakse:
    - **Vabariigi Valitsuse korralduse muutmise eelnõu**, mis määrab, mida on vaja algses korralduses muuta.
    - **Seletuskiri** korralduse muutmise eelnõu juurde, mis sisaldab muudatuse põhjendust ja arvestust muudetavate summade kohta;
    - vajadusel muud taotleja hinnangul olulised dokumendid (ajakava muudatus, hinnapakkumised jms).

VV reservist raha eraldamise käskkirja muutmise taotlus peab sisaldama:

- **Ametlik taotluskiri** valitsemisala/valdkonna/asutuse eest vastutava ministri, riigisekretäri või põhiseadusliku institutsiooni juhi allkirjaga. Erandiks on:
    - Rahandusministeeriumi valitsemisala, kus ministeeriumi finantsjuht koostab osakonna või valitsemisala asutuse taotluse alusel ministri põhitegevuse käskkirja muutmise eelnõu koos seletuskirjaga ning algatab dokumendihaldussüsteemis terviktöövöö, lisades esimeseks kooskõlastajaks riigieelarve osakonna finantstalituse analüütiku.
    - VV reservi sihtotstarbeliste vahendite riigiülene tegevus „Välistoetuste tagastused“, kus lisaks valdkonna eest vastutavale ministrile võib muudatustaotluse esitada ka Riigi Tugiteenuste Keskus struktuurivahendite korraldusasutusena.
- Taotluskirjale lisatakse:
    - **Seletuskiri** käskkirja muutmise eelnõu vormistamiseks, mis sisaldab muudatuse põhjendust ja arvestust muudetavate summade kohta;
    - vajadusel muud taotleja hinnangul olulised dokumendid (ajakava muudatus,

hinnapakkumised jms).

Taotlus kehtiva eelarveaasta VV reservist raha eraldamise korralduse või käskkirja muutmiseks esitatakse Rahandusministeeriumile **hiljemalt 15. novembriks**. Nimetatud kuupäevast hiljem esitatud taotluse puhul on risk, et Rahandusministeerium või Vabariigi Valitsus ei jõua muudatust enne eelarveaasta lõppemist menetleda ning taotlus tagastatakse taotlejale.

Rahandusministeeriumile esitatud taotlused vaadatakse läbi 20 tööpäeva jooksul, kiireloomulised taotlused viivituseta. Rahandusministeerium kontrollib taotletud muudatuse vastavust Vabariigi Valitsuse otsusele ja õigusaktidele ning otsustab, kas muudatus esitatakse Vabariigi Valitsuse istungile otsustamiseks (VV reservi sihtotstarbeta vahendite puhul), vormistatakse rahandusministri käskkirjaga (VV reservi sihtotstarbeliste vahendite puhul) või tagastatakse taotlejale.

VV reservi vahendite kasutamise pikendamine

VV reservi eraldamata eelarve jääki enam järgmisse aastasse üle ei kanta (kohaldub RES § 58 lg 5). VV reserv nii ettenägematute kulude kui ka juba valitsuses otsustatud sihtotstarbeliste kulutuste jaoks tuleb igaks eelarveaastaks uuesti prognoosida ning vajadust iga eelarveaasta kulude ja investeeringute jaoks uuesti hinnata, et oleks tagatud muutuvast keskkonnast tulenevate vajadustega (nt inflatsioon, energiahinnad, sõjalised konfliktid, pandeemiad) arvestamine.

Ministeeriumid, Riigikantselei ja põhiseaduslikud institutsioonid hindavad Rahandusministeeriumile 01. juuniks riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve koostamiseks esitatavate andmete ettevalmistamisel ka VV reservi sihtotstarbelistesse vahenditesse kavandatud tegevuste ajagraafikus püsimist ja rahastamisplaanide täitmist ning esitavad vajadusel 01. augustiks taotluse eraldamata eelarve aastate vahel ümber planeerimiseks. Täpsemad juhised ja taotluse vorm on toodud käsiraamatu peatükis „**Aastate vahel ümbertõstmise taotlused**“ (ptk 6.2.4.5).

Ministeeriumi, Riigikantselei või põhiseadusliku institutsiooni eelarvesse juba eraldatud reservi eelarve jäägi kasutamist saab sarnaselt teistele riigieelarve vahenditele järgmisesse eelarveaastasse pikendada (kohaldub RES § 591). Eelarvejääkide ülekandmise põhimõtted ja nõuded on kirjeldatud käsiraamatu peatükis „**Eelarve vahendite ülekandmine**“ (ptk 8.2).

VV reservist eraldatud vahendite reservi tagastamine

Ministeeriumile, Riigikantseleile ja põhiseaduslikule institutsioonile VV reservist eraldatud vahendite jäägid tuleb tagastada VV reservi, kui tegevused on lõpetatud või eelarve kasutamise tähtaeg lõppenud. **Jäägi tagasikandmine VV reservi tuleb teha koheselt pärast mittevajalike reservivahendite selgumist, mis võimaldab vajadusel kasutada tagastatud summat kehtiva eelarveaasta ootamatute või ettenägematute kulude katmiseks**.

Reservivahendite jääkide tagastamine VV reservi toimub valitsemisala ministri või asutuse juhi käskkirja alusel. Käskkirja sõnastuse näited:

- *Vabariigi Valitsuse 31. juuli 2014. a määruse nr 123 „Vabariigi Valitsuse reservist vahendite*

eraldamise ja eraldatud vahendite kasutamise kord“ § 6 lõike 2 alusel tagastada Vabariigi Valitsuse reservist eraldatud, kuid kasutamata jäänud vahendid summas … eurot Vabariigi Valitsuse reservi järgmiselt: /vastavalt käskkirja lisale.

- *Vabariigi Valitsuse 31. juuli 2014. a määruse nr 123 „Vabariigi Valitsuse reservist vahendite eraldamise ja eraldatud vahendite kasutamise kord“ § 6 lõike 2 alusel tagastada Vabariigi Valitsuse 10. jaanuari 2026 korraldusega nr 3 „Raha eraldamine“ Vabariigi Valitsuse reservist eraldatud, kuid kasutamata jäänud vahendid summas 600 000 eurot Vabariigi Valitsuse reservi.*
- *Vabariigi Valitsuse 31. juuli 2014. a määruse nr 123 „Vabariigi Valitsuse reservist vahendite eraldamise ja eraldatud vahendite kasutamise kord“ § 6 lõike 2 alusel tagastada rahandusministri 28. oktoobri 2025 käskkirjaga nr 65 „Raha eraldamine Vabariigi Valitsuse reservi sihtotstarbelistest vahenditest“ eraldatud, kuid kasutamata jäänud vahendid summas 250 000 eurot Vabariigi Valitsuse reservi.*

Käskkiri tuleb edastada Riigi Tugiteenuste Keskusele ja Rahandusministeeriumile.

Kuna VV reservi välja jagamata eelarve jääki enam järgmisse eelarveaastasse üle ei kanta, võib info mittevajalike või kasutamistähtaja ületanud reservivahendite jääkide kohta, mis selguvad pärast eelarveaasta lõppemist, lisada ülekantavate käskkirja lisa vormi lahtrisse „Ei taotle üle kandmist“ (vt käsiraamatu peatükki 8.2 „**Eelarve vahendite ülekandmine**“).

Andmete esitamine Riigi Tugiteenuste Keskusele eelarve avamiseks ja muutmiseks

VV reservist saadud eraldiste kajastamiseks on kohustuslik kasutada Eelarveklassifikaatori arvestusobjekti **eelarve objekt**. Uue eelarve objekti kodeerimise ja nimetuse loomise nõuded ning kasutuselevõtu protseduur on kirjeldatud käsiraamatu juhendites „**Eelarveklassifikaatori arvestusobjektid**“ (ptk 3.4) ja „**Eelarve objekt**“ (ptk 3.4.4).

Peale Vabariigi Valitsuse korralduse vastuvõtmist või rahandusministri käskkirja allkirjastamist ning uue eelarve objekti kasutuselevõtmist edastab VV reservist vahendid saanud ministeerium, Riigikantselei või põhiseaduslik institutsioon Riigi Tugiteenuste Keskusele andmed eelarve avamiseks SAPis.

Peale Vabariigi Valitsuse korralduse või rahandusministri käskkirja muutmist edastab muudatuse taotlenud ministeerium, Riigikantselei või põhiseaduslik institutsioon Riigi Tugiteenuste Keskusele andmed tehtud muudatus(t)e kajastamiseks SAPis.

Andmete esitamine infosüsteemides

KAISis kajastatakse VV reservist eraldatud vahendite andmed ja nende muudatused stsenaariumis „Reserv“. Aastana kasutatakse aastat, mille reservist vahendid saadi. Kohustuslik on kasutada ka perioodi „kuu“ väärtust. Näiteks 2026. aasta jaanuaris VV reservist eraldatud vahendid kajastatakse kasutades jaanuarikuu väärtust „2026_01“.

REISis kasutavad põhiseaduslikud institutsioonid ja Riigikantselei VV reservist eraldatud vahendite andmete ja nende muudatuste sisestamiseks kategooriat „RESERV1“ kuni "RESERV12".

Täpsemad juhised andmete esitamiseks infosüsteemides on kirjeldatud käsiraamatu juhendis **„Andmete esitamine infosüsteemides“** (ptk 6.4) ja selle alamjuhendites (vt ptk **6.4.1** ja ptk **6.4.2**)

VV reservist eraldatud vahendid või nende muudatused kajastab ministeerium KAISis ning Riigikantselei või põhiseaduslik institutsioon REISis hiljemalt VV korralduse või rahandusministri käskkirja andmisest ülejärgmise kuu 15. kuupäevaks.

VV korralduse eelnõu mallid ja näidised.docx | 55.45 KB | docx Rahandusministri käskkirja eelnõu mallid ja näidised.docx | 63.67 KB | docx
Kontakt: RAM Finantstalitus (FT) <ram.kants.epo.ro.ft@fin.ee>

Viimati uuendatud 13.08.2026

7.5. Mitmeaastaste kohustuste võtmine

Käesolev juhis selgitab **riigieelarve seaduse § 60 lõigete 4–6** rakendamist mitmeaastaste rahaliste kohustuste võtmisel.

Riigieelarvesse planeeritakse vahendid, mida riik eelarveaastal plaanib vahendada ja kasutada (RES § 26 lg 1). See tähendab, et iga-aastasesse eelarvesse ei planeerita rohkem, kui sellel eelarveaastal plaanitakse tekkepõhiselt vahendada ja kasutada. Ka kohustusi saaks sellisel juhul võtta ainult samaks eelarveaastaks ja ainult juhul, kui nende täitmiseks on vahendid riigieelarves ette nähtud (RES § 60 lõige 1).

Riigiasutuse põhitegevuse mõistlikumaks ja säästlikumaks juhtimiseks on RES-is ette nähtud võimalus võtta kohustusi ka eelseisvateks aastateks, mille kohta riigieelarvet ei ole veel koostatud. RES § 60 lõiked 4–6 reguleerivad mitmeaastaste õiguslikult siduvate rahaliste kohustuste võtmist ja nende mahtu, et tulevaste aastate eelarved ei oleks ülemäära ette seotud.

RES § 60 lõike 4 alusel võib minister lubada ministeeriumi valitsemisala riigiasutustel võtta rahalisi kohustusi ka tulevaste eelarveaastate jaoks, kui ühelgi eelseisval eelarveaastal ei ületa nende ministeeriumi valitsemisala täidetavate rahaliste kohustuste maht 50 protsenti ministeeriumi valitsemisala vastava eelseisva eelarveaasta rahastamiskava piirmääraga vahenditest.

„Minister võib lubada võtta“ tähendab, et minister jaotab ja piirab riigieelarve seaduses sätestatud ulatuses valitsemisala asutuste õigusi võtta mitmeaastaseid rahalisi kohustusi. Näiteks, võib minister jaotada eelarve liigendamise käskkirjaga (või muul viisil) pikaajaliste kohustuste võtmise piirmäära oma valitsemisala sees vastavalt valitsemisala asutuste vajadustele.

- **Rahaline kohustus**

Rahaline kohustus on ministri või riigiasutuse juhi poolt sõlmitud lepingust või muust õiguslikult siduvast haldus- või lepingulisest otsusest tulenev kohustus, mis seob järgmiste aastate eelarveid. Näiteks rendi- või teenuslepingud, IT- või hooldus- või litsentsilepingud, toetuste andmisega seotud lepingud ja muud toetuse kasutamise tingimustega siduvad otsused, põhivara ostuks/tellimiseks sõlmitud lepingud, hankelepingud (v.a raamlepingud), töövõtu-, käsundus- ja muu teenuse osutamise lepingud, liikmemaksud (kui liikmelisus tuleneb siduvast mitmeaastasest lepingulisest kohustusest, mis määrab maksete mahu ja kestuse).

Rahalisteks kohustusteks ei loeta üldjuhul rahvusvaheliste organisatsioonide liikmemaksusid (liikmelisus on Riigikogu otsustatud, puudub ette määratud maksete maht ja kestus), töö- või teenistussuhtest tulenevaid järgmiste aastate tööjõukulusid ja potentsiaalseid kohustusi (näiteks garantiid, käendused, tagatised).

Kui mitmeaastases lepingus on ette nähtud selle katkestamine või lõpetamine rahaliste sanktsioonideta, siis neid lepinguid ei arvestata rahaliste kohustuste hulka, mis seovad tulevaste aastate eelarveid.

Rahalisi kohustusi ei teki eelarvest, taotlusvooru avamisest, toetuse (tingimuse) määrusest, hanke väljakuulutamisest ja poliitilisest otsusest. Kuid need võivad olla eeltingimused või eelotsused rahaliste kohustuste hilisemaks võtmiseks.

Dokument	Kas tekib rahaline kohustus?
Eelarve	Ei
Taotlusvooru avamine	Ei
Määrus toetuse tingimustega	Ei
Hanke väljakuulutamine	Ei
Poliitiline (valitsuse) otsus	Ei

Riigieelarve arvestuslike vahendite (seadustest tulenevad kohustused) ja välisvahenditega seotud rahalised kohustused ei kuulu samuti arvestusse.

Valitsemisala kohustuste mahtu hinnatakse tervikuna, arvestades kõiki juhise kohaselt arvestusse kuuluvaid varasemalt võetud ning kavandatavaid rahalisi kohustusi, mille täitmine ulatub järgnevatesse aastatesse.

- **Kohustuste võtmise piirmäära arvutamine**

Rahaliste kohustuste võtmise piirmääraks on 50% ministeeriumi valitsemisala vastava eelseisva eelarveaasta rahastamiskava piirmääraga vahenditest.

Iga tuleva aasta eelarves ei tohi varem võetud kohustuste täitmine olla suurem kui 50% selle aasta rahastamiskava piirmääraga vahendite mahust.

Näiteks. 2026. aastal kohustusi võttes tuleb arvutada kohustuse täitmise tuleviku eelarveaasta piirmääraga vahendite summast 50%, võttes aluseks kinnitatud eelarvestrateegia (2026-2029).

	2027	2028	2029	2030 ja edasi =2029
Valitsemisala piirmääraga vahendid (mln eurot)	138	128	127,6	127,6
Valitsemisala piirmääraga vahenditest 50% (mln eurot)	69	64	63,8	63,8
Riigiasutuste juba sõlmitud mitmeaastased lepingud (mln eurot)	60	45	45	45
Riigiasutuste 2026.a uued võimalikud sõlmitavad lepingud, mis seovad järgmiste aastate eelarveid (mln eurot)	9	19	18,8	18,8

Kui kohustusi võetakse eelarvestrateegia perioodist (4 aastat) pikemaks ajaks, siis lähtutakse 50% piirmäära seadmisel eelarvestrateegia viimasest aastast.

Kui kohustuste summa ületab seaduses ministrile lubatud kohustuse võtmise piirmäära, siis ei tohi minister või riigiasutuse juht lepingut tulevaseks kohustuseks sõlmida.

RES § 60 lõike 6 järgi lähtuvad põhiseaduslikud institutsioonid eelseisvateks eelarveaastateks rahaliste kohustuste võtmisel § 60 lõikest 4 ja selle tõlgendusest.

- **Tulevasteks aastateks kohustuste võtmine Vabariigi Valitsuse loal**

RES § 60 lõige 5 võimaldab küsida valitsuselt luba ning tõsta võetavate kohustuste maht 80%-ni. Kui kohustuse võtmine on vajalik, siis tuleb vastav taotlus esitada Rahandusministeeriumi kaudu Vabariigi Valitsusele. Rahandusminister koondab taotluse ja vajalikud materjalid ning esitab need Vabariigi Valitsusele otsustamiseks.

Vabariigi Valitsuses otsustamiseks esitatakse korralduse eelnõu, kus on toodud kohustuse võtmise lühike sisukokkuvõte, summad aastate kohta. Korraldusele lisatakse juurde seletuskiri koos selgituste ja põhjendusega, miks kohustust on vaja võtta, kui pikaks ajaks ja miks just sellises määras. Vajadusel võib valitsemisala lisada materjalile muid dokumente või nende kavandeid (nt lepinguprojekt).

- **Tulevasteks aastateks kohustuste võtmine Riigikogu loal**

Kui valitsemisala soovib võtta kohustusi, mis ületaks Vabariigi Valitsusele lubatud rahaliste kohustuste võtmise maksimaalset määra, tuleb selliste rahaliste kohustuste võtmine planeerida riigieelarves

analoogselt RES § 60 lõikele 3.

Selleks esitab valitsemisala Rahandusministeeriumile RES-RE protsessis või aastase RE muutmisel tekstiparagrahvi projekti koos selgitusega, milles on toodud:

1. kohustuse võtmise eesmärk ja sisu;

2. võetava kohustuse suurus, ühel eelarveaastal tasumisele kuuluvate maksete suuruse ja maksete suuruse muutmise tingimused;

3. võetava kohustuse tähtaeg;

4. muud olulised tehingu tingimused.

Kontakt: Rahandusministeerium, eelarvearenduste osakond, sille.preimer@fin.ee

Viimati uuendatud 13.08.2026